

Petra Gartner Dolinar

Srednja lesarska šola Škofja Loka

P R E D S T A V I T E V P O U Č E V A N J A S L O V E N Š Č I N E V D V E L E T N E M P R O G R A M U P O K L I C N E G A I Z O B R A Ź E V A N J A

Že od vsega začetka poučujem v petih srednješolskih programih in prav zaradi tega imam relativno dober pregled nad vsebino, obsegom in zahtevnostjo, pa tudi nad učenci, ki te programe obiskujejo. Nekaj prav posebnega je poučevati v dveletnem programu v oddelkih z dijaki s posebnimi potrebami.

V prvih letih poučevanja so bili učenci svojeglavi, trmasti, tečni, nekulturni. Mogoče se bo slišalo grobo, vendar sem jih takšne doživljala. Obupno sem se počutila, kadar sem morala k njim v razred. Nikoli prej se nisem čutila tako nesposobno. Spraševala sem se o smislu svojega študija. Poleg tega sem se zavedala, da je njihova sposobnost razumevanja nizka, a si nisem predstavljala, da je tako drugačna od drugih dijakov.

Potem pa sem dojela, da moram na vse pozabiti, česar sem se do takrat naučila o učencih, načinu poučevanja in predvsem o komunikaciji med učenci in mano. Ko sem se začela spreminjati sama, ko sem se jim poskusila približati in jih sprejeti takšne, kot so, so se začeli spreminjati tudi oni. Vsaj tako sem mislila takrat. Vendar pa smo vzpostavili le drugačne temelje. In tako je šlo naprej. Razumeli smo se dobro in začelo se je delo.

Učni načrt v prvem letniku obsega 70 ur materinščine. Večina ur je kombiniranih, to pomeni, da jih ne moremo ločevati na ure književnosti in na ure jezika.

Navadno imam blok ure, kar je zelo težko, vendar je treba biti prilagodljiv. Ko učencem popusti koncentracija, potrebujejo odmor. To je lahko pogovor o popularni glasbi, o filmu, ki so ga gledali prejšnji večer ... Čeprav se tega ne zavedajo, je tudi to del pouka, a ga kot takšnega ne jemljejo in zato se počutijo bolj sproščeno.

Poskusila bom predstaviti nekaj primerov iz našega pouka.

Učni načrt se začne z ljudskim slovstvom. Ta snov velja za eno najlažjih, vendar so bile tudi tu težave v razumevanju besed, ločevanju pojmov, povezovanjem besed v nove strukture.

- V pesmi o lepi Vidi je verz »je kraljica španska me poslala« Ko sem vprašala, katera je bila kraljica, so vsi vedeli, da je bila španska. Ko pa sem vprašanje nekoliko obrnila in vprašala, iz katere dežele je bila kraljica, se je pojavil problem. Šele ko sem jim pomagala in jim dala tri možnosti, npr.: iz Italije, Francije ali Španije, je šlo.

- Pri ljudskem slovstvu jim je najbolj všeč bajka o Kurentu, posebno tisti del, v katerem mora gospod plesati po robidi čisto nag. Vendar pa se moramo prej pogovoriti o robidi kot o rastlini, saj je vsi ne poznajo. In če ne vedo, da ima veliko trnja, bistva gospodovega plesa ne morejo razumeti.
- Več težav je s pregovori. Poskusila sem tako, da sem jim dala polovico pregovora, oni pa naj bi ga nadaljevali. Ni šlo. Potem pa smo v en stolpec napisali polovico pregovora, v drugi stolpec pa drugo polovico. Med sabo so jih morali povezati. To je bilo nekoliko bolje. S skupnimi močmi nam je uspelo. Še slabše pa je bilo z razumevanjem pregovorov, saj jih sploh ne poznajo, kaj šele, da bi jih znali uporabljati v pogovorih. Tako smo se jih pač nekaj naučili na pamet in povedali nekaj situacij, v katerih bi jih lahko uporabili.
- Še slabše je bilo z začetki slovenske cerkvene književnosti. To snov smo obdelali zelo na hitro. Postavilo se je vprašanje: »Zakaj se Brižinskim spomenikom reče spomeniki, če pa to niso skale?« Najbrž ne bi nikoli razmišljala o tem vprašanju, če ne bi poučevala v dveletnem programu. Mi smo pač navajeni, da nekatere podatke sprejmemo takšne, kot so, in ne razmišljamo o njih. Kaj pa sedaj? Razložila sem takole. Vsaka hiša mora biti sezidana na trdnih temeljih, da se ne poruši. Tako mora biti tudi slovenska književnost postavljena na trdne temelje, da jo lahko nadgrajujemo in se ne sesuje ali poruši. Vem, da je vsaj večina razumela.
- Tudi v pridigi Na novega leta dan jim je bil najbolj všeč odlomek, ko mož ženo »oklofeta« in jo spodi od hiše. Ponavadi pravijo, da je to pravi možki. A takoj temu delu sledi odlomek, v katerem žena pretepe moža, ker je preveč len in zanikrn. Povsem jasno je, da jim ta ni več tako všeč. No, potem pa se pogovorimo o medsebojnem spoštovanju in sodelovanju.
- Najtežji del je bil Prešeren. Pesnik je težko razumljiv celo dijakom v triletnem ali štiriletnem izobraževanju, kaj šele dijakom, ki obiskujejo nižjo poklicno šolo. Ker pa zelo radi rišejo in prepisujejo, so prepisali magistralni sonet Sonetnega venca in z drugo barvo napisali prve črke vsakega verza.

Kakšno veselje je bilo, ko je prvi ugotovil priimek in ime, če prebereš prve črke navpično po vrsti! Tega jim prej namenoma nisem povedala.

V zvezi s književnostjo lahko rečem, da so jim najbolj pri srcu:

- humoristično besedilo,
- besedila, ki vsebujejo besede, ki jih v njih ne pričakujejo,
- besedila, ki jih razumejo brez moje pomoči,
- besedila, ki jim omogočajo pogovore o današnjem času,
- besedila, ki jih spomnijo na svoje izkušnje. Te potem lahko predstavijo sošolcem in se tako pred njimi tudi postavijo.

Še nekaj besed o poučevanju jezika.

Najprej smo govorili o zvrsteh slovenskega jezika. To je pojem, ki jim sam po sebi ne pove ničesar. Nič hudega. Pomembnejše je, da smo se pogovarjali in poskušali poslušati drug drugega. Sama sem govorila v knjižnem jeziku, oni pa po svoje. Ponavadi uporabljam pri razlagi pogovorni jezik in kmalu so ugotovili, da jim nekaj ni všeč. Zdelo se jim je, kakor da se jim oddaljujem in se niso več mogli pogovarjati z mano. Tako so nekako začutili razliko med knjižnim in pogovornim jezikom. Ker pa je nekaj fantov z Dolenjske, smo spregovorili tudi o narečjih. Seveda jim je bil najbolj pri srcu sleng. Največji užitek jim je, kadar lahko oni »testirajo« mene. Tako sem »morala« ugotavljati, kaj pomenijo besede iz tega mladostniškega jezika. Kako so uživali, če česa nisem najbolje razumela!

Vikanje in tikanje večini ni povzročalo večjih težav, le polvikanje je bilo problematično, saj so nekateri dejali: »Ja, saj tudi po televiziji govorijo tako!« Zanje je televizija »zakon«. In kako težko jim je razložiti, da napake delajo celo po televiziji!

Najraje so iskali sopomenke, podpomenke, protipomenke, nadpomenke ... Tako so se lahko tisti, ki imajo nekoliko večji besedni zaklad, pokazali v novi luči. V učenju so uživali.

Poleg tega smo se učili pisati opravičila, voščilnice, razglednice ...

Moje ugotovitve v zvezi s poučevanjem jezika:

- Zelo redki berejo dobro, medtem ko večina bere zelo slabo. Zato je nujno, da vsako besedilo najprej preberem naglas.
- Neprijetno jim je govorno nastopati, še manj govoriti o sebi (izjema so pogovori iz klopi).
- Zelo slabo so pismeni, nekateri celo, na žalost, nepismeni.
- Nekateri ne znajo abecede.
- Vsi ne vedo, da je treba za končno piko pisati veliko začetnico.

- Vseeno jim je, ali vejico postavijo na konec zgornje vrstice ali na začetek naslednje.
- Veliko enakih primerov potrebujejo, da usvojijo nekaj novega (npr.: Ko smo se učili postavljanje ločil pri premem govoru, smo naredili vsaj 20 stavkov, ki so si bili med sabo zelo podobni. Ko pa sem stavek samo malce spremenila, so bile spet težave.).

Tudi preverjanje znanja je drugačno. Začetki so bili izredno težki. Vedela sem, da ne smem sestaviti težkih testov (mislila sem, da je dovolj, če nivo zahtevanosti v primerjavi s triletnim programom nekoliko znižam), a kar se je zgodilo pri prvem testu, je bila katastrofa. Marsikateri učenec ni vedel, kaj od njega zahtevam. Ocen tega testa seveda nisem vpisala v redovalnico. Videla sem, da bo treba tudi na tem področju nekaj radikalno spremeniti.

Poskusili smo znova. Najprej sem jim ponudila vprašanja, na katera so odgovarjali v šoli (večino vaj je treba vendarle opraviti v šoli, saj marsikdo doma ne naredi ničesar). Potem smo prebirali vprašanja in odgovore. Če je bilo potrebno, smo odgovor dopolnili ali skrajšali. Doma so se učenci odgovore naučili, naslednjo uro pa sem preverila njihovo znanje. Tako nam je ponavljanje pred testom vzelo vsaj štiri šolske ure. A splačalo se je. Nezdostnih ocen je bilo na ta način zelo malo, učenci pa so vedeli (ali pa si imeli vsaj občutek), da nekaj znajo.

To pa je dobro tudi za njihovo samopodobo. Pri testu potem dobijo nekoliko obrnjena vprašanja, nekateri odgovori so sestavljeni tako, da morajo pravilni odgovor le obkrožiti, nekatere dopolniti ... Tako sestavljeni testi so jim všeč, ni pa jim všeč, ker jim ne pustim prepisovati. Vendar, ko spoznajo, da pri tem ne bom popustila, ne poskušajo več. Res pa je, da nekateri učenci rešijo test v 15 minutah, drugi pa v 40 minutah.

SKLEP

Poučevanje v nižji poklicni šoli je zelo težko, vendar pa imaš kot učitelj na koncu šolskega leta prijeten občutek, saj veš, da se je bilo vredno truditi.

Spoznala sem:

- Učenci morajo imeti natančno postavljene meje, v katerih se lahko gibajo.
- Učitelj mora učence sprejeti takšne, kakršni so, in ne takšne, kot bi si jih sam želel.
- Kriteriji ocenjevanja morajo biti tudi individualni.
- Predvsem pa je pomembno, da se učitelj zna prilagajati vsaki trenutni situaciji v razredu.

Ko sem uspela uresničiti zgoraj navedeno, mi je sčasoma uspelo ustvariti topel in čvrst odnos. Le-ta pa ni ustvarjen enkrat za vselej, ampak ga je treba ponovno potrjevati vsako šolsko uro.